

Alternatieve voedergewassen komen meer in beeld door eisen omtrent eiwit van eigen land en maatregelen binnen het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Binnen het GLB zijn er subsidies voor eiwitteelten, maar voor sommige boeren is er ook de plicht om een derde gewas te telen. Hoe gaat het telen van zulke voedergewassen in zijn werk? Veeveelt zoomt in deze serie in op de teelt van alternatieve voedergewassen.

deel 1 veldbonen
 deel 2 **voederbieten**
 deel 3 sorghum
 deel 4 luzerne

Suikerrijke voederbiet terug op het menu

Een smakelijke energieknaller, dat is de voederbiet in het rantsoen. Een simpele teelt is het niet, maar vanwege de voordelen voor koe, bodem en boer verdient de voederbiet weer een prominente plaats in het bouwplan.

TEKST GRIETJE DE VRIES

In het tweede deel van de vorige eeuw leek de voederbiet geheel uit het bouwplan te verdwijnen. Maar door dat er inmiddels rassen zijn ontwikkeld die tolerant zijn tegen rhizoctoniaschimmels, staan de voederbieten weer in de belangstelling. Tijd om de kennis van vroeger weer op te halen, vinden vele partijen. 'De voederbiet past erg goed in het rijtje met gewassen die bijdragen aan de circulaire landbouw', vertelt Wim Bussink van het Nutriënten Management Instituut (NMI). Samen met Agruniek-Rijnvallei, adviesbureaus M-Arc en New Businesses, Loonbedrijf van der Woerd en de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging startte het NMI een soort voederbietencampagne op om kennis over de voederbiet weer terug te brengen bij de melkveehouders. 'Als je kijkt naar de positieve effecten van voederbieten op het milieu, zou er best meer bouwland vrijgemaakt

mogen worden voor voederbieten. De nitraatuitspoeling ligt bij voederbieten ver beneden de norm, de droogtegevoeligheid is dankzij de diepe penwortel veel lager dan van mais en ook zien we een stuk meer biodiversiteit op een perceel voederbieten dan bij mais', aldus Bussink. Met een hoog suikergehalte geldt de voederbiet als krachtvoer van eigen land. 'En als de teelt goed lukt, betaalt het zich als voeder zeker terug. De voederbiet in het rantsoen kan jaarlijks 50 tot 70 euro per koe opleveren.'

Uitbesteden als het kan

Een geslaagde teelt is niet vanzelfsprekend voor de beginnende teler. 'Voederbieten is niet de makkelijkste teelt, zeker niet als je niet gespecialiseerd bent in akkerbouw', vertelt Lieke Luiten, ruwvoerspecialist bij zaadveredelaar DLF. 'Uitbesteden kan en heeft indien mogelijk zeker de voorkeur. Vooral suikerbietentelers kunnen de teelt qua handelingen en machines er efficiënt bij doen. Maar met voldoende kennis en gespecialiseerde loonwerkers in de buurt is de teelt ook voor veehouders te doen.' Het verbouwen van voederbieten begint volgens Luiten met de keuze van de juiste percelen. 'Daarbij zijn een paar factoren belangrijk. Zo is het verstandig om percelen te vermijden waarvan bekend is dat bepaalde ziekten, waaronder ook rhizoctonia, in de bodem zijn te vinden. Daarom is het ook goed om te roteren. Dus kies het liefst een perceel waar vorig jaar geen bieten hebben gestaan', vertelt Luiten. De opbrengst van de biet – gemiddeld 130 ton verse bie-

gem. verse opbrengst* **130 ton/ha**
gem. drogestofopbrengst* **25-28 ton/ha**
vem** **1100 vem/kg ds**
ruw eiwit** **60 g/kg ds**

suiker** **680 g/kg ds**
dve** **100 g/kg ds**
oeb** **-115 g/kg ds**
areaal Ned.-België*** **2700-5300 ha**

* bron: WUR-rassenbulletin
** bron: voederwaardegegevens
Eurofins Agro (2021)
*** bron: CBS en StatBel

ten per hectare – kan vooral tegenvallen door onkruid, schimmelziekten, rotting en uitschieters. Wat betreft grondsoort doet de biet niet erg moeilijk, mits de pH-waarde niet onder de 6 ligt. ‘De draagkracht van een perceel is overigens wel van belang. De voederbiet heeft een lang groeiseizoen. Nadat er in maart of april is gezaaid, groeien de bieten door tot in oktober en november. De draagkracht van het perceel moet dan wel goed genoeg zijn om de bieten te kunnen rooien’, aldus Luiten.

Vers voeren of inkuilen

Als de meest geschikte percelen zijn aangewezen, kan het bietenzaad rond maart of april in de grond. Bij het zaaien rekent Luiten met 110 à 120 duizend zaden per hectare, in rijen met 50 centimeter afstand onderling. ‘Minder zaaien kan ertoe leiden dat de voederbieten te groot worden om goed te kunnen rooien. Er zijn bietenrassen die blijven groeien zolang ze de ruimte krijgen en de omstandigheden dat toelaten. Door meer te zaaien lopen ze dus eerder tegen de grenzen aan. Verder verschillen bietenrassen vooral in drogestofopbrengst en de daarmee samenhangende hardheid van de biet. Welke biet het beste past, hangt vooral af van de manier van vervoederen’, aldus Luiten. Na de oogst zijn voederbieten veelzijdig: ze zijn vers te vervoederen vanaf een berg op het erf, of te versnipperen en in te kuilen met gras, mais of bijproducten.

Bij het vers vervoederen moeten de bieten vrij droog kunnen liggen om rot te voorkomen. Zo kunnen ze het volhouden tot uiterlijk 1 april, daarna kunnen ze insecten aantrekken die schadelijk zijn voor de bietenteelt. ‘Om jaarrond te kunnen voeren, is inkuilen de enige

optie. Met een nat product als de voederbiet is het wel belangrijk dit te combineren met een droog product dat het vocht kan opnemen’, vertelt An Schellekens, projectingenieur bij onderzoeksbedrijf de Hooibeekhoeve. ‘Er worden veel proeven gedaan met dergelijke mengkuilen. Ook met mais, wat als nadeel heeft dat de maisoogst in principe een stuk vroeger is dan dat van de voederbiet.’ Bij het inkuilen worden de bieten eerst geschoond op een trilplaat, al zijn er ook veehouders die de voorkeur geven aan wassen met water, wat de smaak en houdbaarheid zou bevorderen. Daarna gaan de bieten gesnipperd in een kuil of slurf met het droge mengproduct. ‘Uiteraard gaat inkuilen altijd gepaard met een verlies in voederwaarde van 10 tot 20 procent’, aldus Schellekens. ‘Desondanks blijft de voederwaarde van de biet ook dan hoog en blijft de biet aantrekkelijk als krachtvoervervanger.’

Een plus op gehalten

In het rantsoen speelt de voederbiet een rol als smaakverbeteraar en energieproduct. De biet kan zelfs tot hogere gehalten leiden, ziet Luiten in de praktijk. ‘Met een gemiddeld suikergehalte van 670 gram per kilo droge stof kan de voederbiet in combinatie met een eiwitrijk product een goede eiwitbenutting opleveren. Dat zie je terug in de gehalten, die stijgen gemiddeld met 0,2 procent.’ Daarbij hoort wel de waarschuwing dat er risico is op pensverzuring bij een teveel aan voederbieten in het rantsoen, ook omdat de koeien de bieten er graag tussen uit eten. In het rantsoen is er dus zeker een bovengrens als het gaat om voederbieten, maar wat de voederbieten-campagne betreft, is de bovengrens in het areaal nog lang niet bereikt. |

Arjan Zieverink: ‘Je merkt dat de koeien gezonder zijn met voederbieten in het rantsoen’

Na het droge jaar 2018 was Arjan Zieverink (39) genoodzaakt persulp bij te voeren. Dat beviel, maar bracht hem ook op een ander idee. ‘Er is maar één gewas dat erop lijkt dat je zelf kunt verbouwen: voederbieten. Aangezien ik mest afvoer aan een akkerbouwer, is er ruimte om mais aan te kopen en is er plaats in het bouwplan voor een ander gewas’, vertelt Zieverink, die een bedrijf met 130 melkkoeien heeft in Gelselaar. Na dat eerste jaar voederbieten telen is hij helemaal enthousiast. ‘Het gaat me vooral om de gezondheid. De koeien zijn gezonder nu er voederbieten in het rantsoen zitten. Ze hebben minder ketose en alle koeien glanzen mooi.’

De eerste twee jaren gingen de bieten versnipperd en vermengd met sojahuilen in een slurf. Tegenwoordig mengt Zieverink ze met mks in een rijkuil. ‘Om zoveel mogelijk voer van eigen land te benutten kwam ik uit op mks. De overgebleven hectares kunnen we efficiënter benutten als mks dan wanneer we meer snijmais hakselen.’ Om niet te veel groeitijd van de voederbieten in te leveren – mais is nou eenmaal eerder oogstrijp – gaat Zieverink voor laatrijpe mais, die dankzij het doel als mks tot 31 oktober mag staan. ‘Idealerweise blijven de bieten tot half november in de grond, maar het opbrengstverlies blijft met een halve maand enigszins beperkt.’